

Parc Adula

Il sulet positiv: dameins Talianers!

Ils onns 50 havess la lobby d'electricidad fatg il pli bugen en tuttas valladas dil Grischun lags da fermada, ussa ei la tendenza cuntraria: igl entir cantun duei vegnir mess sut protecziun cun scaffir parcs. Sper il parc naziunal existent vegn ei ussa aunc realisau il parc Ela ed era in ulteriur parc naziunal, il parc Adula, ei par'ei indispensabels, silmeins sch'ins teidla ils promoturs.

Il Parc naziunal Adula duei s'extender sur ina surfatscha da bunamein 1'000 km², da quels ein 170-200 km² ella zona centrala. El cumpeglia 20 vischnauncas dalla Val Calanca, Mesauc, Valrein, Surselva, Val dil Blegn e la Leventina. Ella Surselva ein las vischnauncas da Val S. Pieder, Vrin, Trun, Sumvitg, Mustér e Medel cumpigliadas. Il parc duei vegnir realisau tochen igl onn 2015.

Ella studia che s'occupescha dalla realisabladad d'in tal parc, vegn ei presentau sin buca meins che tschien paginas ils avantatgs ch'in parc naziunal ha per las regiuns pertuccadas e quei en las pli differentas spartas. Ins sto conceder ch'ei vegn era dau in cert spazi allas fleivelzias. Ils detagls, tgei ch'ei lubiu el parc e tgei buc, vul ins discussiunar cun organisaziuns e gruppaziuns pertuccadas. Il spazi da far concessiuns ei denton buca gronds sch'ins dat in sguard ell'ordinaziun che vala pil parc naziunal existent.

Egl artechel 2 ei per exempel enumerau in triep *rutas marcadas ch'ins astga passar, denton buca bandunar.*

Igl artechel 4 scamonda d'ir a catscha e pesca sigl entir intschess dil parc.

Igl artechel 5 cuntegn ina gliesta detg pulpida d'ulteriurs scamonds. Scumandau ei denter auter: da mazzar, blesar ni pegliar tuttas spezias d'animals ni spuentar quels cun canera, grir, ruclar crappa etc., da cavar, scarpas ora ni donnegiar plontas e bulius, particularmein d'encurir flurs, fretgs da caglias, pinar ni rimnar lenna, prender cun ins crappa ed era da schar pascular muvel.

Vegn ei meglier el parc Adula?

Las prescripziuns per in futur parc naziunal ein revedidas e sluccadas, silmeins ordeifer la zona centrala. Tuttina ston catschadurs, pescadurs, cavacristallas, purs, viandonts, alpinists, velocipedists, cavalcaders, skiunzs che fan turas, rimnaders da bulius ed auters fretgs d'uau quintar cun restricziuns pli u meins severas. Perfin il vinars d'ansauna savess vegnir pli scarts sch'ei vegn realisau il parc.

Era las vischnauncas pertuccadas san strusch explotar egl avegnir senza restricziuns rigurusas las auas ni ils uauls.

Sco la studia resumescha, stattan ils disavantatgs denton en negina relaziun cul profit ch'in parc naziunal porta.

Ins quenta cun 20% dapli turists (*danunder vegnan quels?*), cun in augment dils plazs da lavur (*matei in tschuat survigiladers e perscrutaders*), cun impuls per la branscha da construcziun (*lubiu la renovaziun da zacontas tegias da cuolm?*), cun ina

megliera fiera dils products indigens grazia al label dil parc (*in label dapli che procura ell'inflaziun da labels che nus vein gia per dapli confusiun che gudogn?*), meglieras colligaziuns dil traffic public (*lingias d'auto da posta vegnan plitost serradas ch'extendas*) ed, ed, ed....

Ei va era senza in parc

Ussa tschercan ils responsabels dil parc da definir ensemen cullas differentas gruppas d'interess pertuccadas, tgei che vegn ad esser pusseivel e tgei buc el parc naziunal Adula. Per exempel nua e co ins sa ir a catscha e pesca ella zona periferica dil parc, nua e sin tgei sendas marcadas ch'ins sa entrar e „guder“ il parc, tgei ch'ils purs san aunc far en quel (*cauras e nuorsas ein specialmein beinvesidas el parc*) ed auter pli. Sch'ins sa far bunamein tut ella zona periferica dil parc, sco ei vegn pretendiu, pertgei basegna ei lu in tal?

Il profit ch'il parc duess purtar alla regiun, principalmein al turissem, savein nus era cuntunscher senza quel, forsa schizun aunc meglier cun vegnir sezs pli activs e nezegiar nossas resursas naturalas cun purschidas adequatas, senza scamonds e prescripziuns da tuttas varts.

E la natira vegn era buca donnegiada dapli che tochen dacheu, pertgei quei ch'ei da proteger ei gia protegiu: per exempel il Plaun dalla Greina che fuss ella zona centrala dil parc, plinavon dat ei asils e zonas da ruaus dallas selvaschinas, prescripziuns da pesca e schizun il schurmetg dils bulius. E tut igl auter ei reglau da leschas senza fin.

Quei che vegn buca menziunau sper la rabia da proteger e scumandar, ei la sminuaziun dalla qualitat da viver dalla

populaziun pertuccada dil parc. Sch'il parc vegn realisau sco il sboz preveda ussa, ei per exempel praticamein l'entira vischnaunca da Medel cun glied e tiers el „museum“ Adula.

Mintga medaglia ha denton duas varts. Il (sulet?) positiv d'in parc naziunal: l'invasiun da Talianers igl atun en nos uauls vegness forsa frenada empauet.

Ils Tessines han refusau

Igl onn vargau han ils Tessines detg claramein „Na“ ad in parc naziunal el Locarnese. Quel purtassi nuot auter che scamonds, ha in funcziunari dalla regiun commentau lu quella decisiun.

Da quei avis sun jeu era. Jeu vi era egl avegnir ir a catscha e pesca silmeins sco tochen dacheu, vi pinar mintgaton in per caglias en miu territori da catscha, vi encurir vinavon zacons bulius ed izuns, prender il sacados si dies ed ir en muntogna cu jeu vi, stad ed unviern, sin tgei trutgs e rutas ch'jeu vi e sin tgei cuolm ch'jeu vi, senza stuer sefugir da survigiladers e riscar multas. Sch'jeu fuss in pur, vegness la gliesta aunc pli liunga.

Schebein ei vegn realisau il parc Adula ni buc, decidan la finala las votantas ed ils votants dallas vischnauncas pertuccadas.

Jeu savess emplenir ora gia oz il cedel da votar.

Gieri Albin, Mustér